

IVAN IVANIŠEVIĆ
(1608—1665)

Andre Jutronić

Premda su neki književni historičari pisali da se Ivan Ivanišević, hvarski kanonik, rodio u Dolu na Braču (Š. Ljubić 1845, 1856. i 1869, I. von Düringsfeld 1857, I. Kukuljević Sakcinski 1886, Vodnik 1913, G. Novak 1924, Ostojić 1934, Bogdanović 1914, 1933, Lozovima 1936, Ježić 1944. i školski udžbenici), ili u Bolu na Braču (Kombol 1954. i Trogrančić 1953), ipak to nije tačno, već je tačno ono kako sam svojevremeno (1937) napisao u splitskoj novini »Novo doba« i kasnije ponovio u »Bračkom zborniku« (1940), u »Republici« (1953) i u »Zadarskoj reviji« (1956). Naime, rodio se u Postirima na Braču 1608, ali dan rođenja mi nije poznat, jer je u postirskoj matičnoj knjizi rođenih zabilježeno samo krštenje 13. februara 1608. Otac mu je Vicko, a majka Jelena. Dok se Ivanišević nije vratio sa studija iz Italije, pisao se kao i njegova rodbina po našu, a kasnije je svoje prezime romanizirao, a u tome su ga slijedili zatim i drugi članovi njegove uže rodbine (Ivanitij, Joannitij, Ioancio, Giovanitio itd.).

U popisu bračkog plemstva od 1657. zabilježene su porodice: Ivanissevich i Gioannizij alias Ivanissevich. Ovaj popis je po narudžbi sastavio baš Ivan Ivanišević, naš pjesnik »Kite cvitja razlikova« (Mleci, 1642). Prva od spomenutih porodica (Ivanišević) je sigurno iz Gornjeg Humca, dok je druga (Gioannizij alias Ivanissevich) porodica i rodbina pjesnikova u Postirima. U vezi porijekla ove porodice može se utvrditi da su predi pjesnika Ivaniševića i njegove postirske rodbine doselili iz Gornjeg Humca, zatim u Dol, ali se već otac našeg Ivana nalazio u Postirima, kao i neki drugi Ivaniševići. Starije porijeklo je teško utvrditi: naime, da li Ivaniševići pripadaju starome bračkom plemstvu ili doseljenicima? Jedino stoji, i to da nigdje u starim bračkim spisima ne nalazim ovo prezime. Međutim, Ciccarelli u jednom rukopisu naziva Iva-

niševićevu obitelji: Giornizzio ossia Ivanišević detto Giurissich. Tim u vezi može se postaviti pitanje: nisu li možda Ivaniševići oko 1573. dobjegli pred Turcima iz Poljica, iako se ovo prezime ne spominje. Mi i nemamo popisa svih Poljičana koji su tom prilikom dobjegli na Brač, ali se među vođama nalazio i jedan Jurišić. Poznato nam je da su tadanje poljičke dobjeglice bile poslije malo godina izjednačeni s Bračanima, i to poljički plemići s bračkim plemićima, a poljički pučani s bračkim pučanima. Najveći dio tada dobjeglih Poljičana se tih godina naselio na bračkom istoku. A kako je u to doba, vjerojatno, samo Gornji Humac, kao stalno naselje, postojalo na istoku otoka, postoji vjerojatnost da su možda Ivaniševići poljičkog porijekla, ali, razumije se, zato nemamo nikakvih dokaza.

Iz mojih već objelodanjenih članaka proizlazi da je imao više sestara i braće. U kasnije doba dolazi više puta u bračkim ispravama pjesnikov brat Nikola (rođen 1628), ali stanovitu ulogu je imao u pjesnikovu životu i njegov brat pop Jerolim (rođen 1622).

Prvi spomen o Ivanu Ivaniševiću u vizitacijama u Hvaru imamo od 29. jula 1621; on je tada klerik i bio je na dočeku priredenom biskupu Petru Cedulinu u Postirima. To je prvi susret Cedulina i Ivaniševića, pa je vjerojatno Ivanišević na starog biskupa učinio najbolji utisak.

U pitanju imenovanja novih hvarskih kanonika Cedulin je rano došao u sukob sa kanonicima, koji su bili dobili razna prava kad biskupi nisu redovno stanovali u Hvaru. Na kraju su se sporazumjeli da će u nekim mjesecima kanonike imenovati Cedulin, odnosno biskup, a drugih mjeseci kanonici.

Čini se da je biskup Cedulin pomogao da mladi Ivanišević pođe na studije u Italiju (Loret, Padova). Kad se tačno vratio iz Italije, ne znam. Za vizitacije g. 1631. nalazimo ga u biskupovoj pratnji, pored generalnog vikara dra Filiseo. Tada baš Ivanišević vodi zapisnik, pa pomaže i pri preslušavanju. God. 1632. Cedulin je imenovao Ivaniševića za kanonika u Hvaru, zatim i za kanonika theologalis. Ivanišević kao generalni vikar 1633. vrši vizitaciju Brača. (Odobrava podizanje prve crkve u Selcima na Braču). Nakon smrti biskupa Cedulina 1634. Ivanišević je izabran za kapitularnog vikara u Hvaru (vizitacija Visa). Njegove časti prestaju dolaskom u Hvar novog biskupa Nikole de Zorzi 1635. Tada je novi biskup nadugo saslušavao Ivaniševića, a također i hvarske kanonike o Ivaniševiću. Mnogi mu nisu bili prijazni, dapače neprijazni. Generalni vikar je postao Dominik Bevilaqua. Međutim, 1640. ponovno je Ivanišević generalni vikar u Hvaru (vizitacija Zarača 1641.) Dolaskom novog biskupa Milanija 1644. Ivanišević je i dalje kanonik theologalis, ali je generalni vikar Vinko Mazioli. God. 1650. Ivanišević se opet spominje kao generalni vikar. Kako je pak došlo do toga da je Ivanišević napustio sve časti u Hvaru, te se povukao

na Brač, vjerojatno u Dol, teško se išta sa sigurnošću može reći. Da li je u Dolu postao župnik, kako tvrde njegovi dosadani biografi iz 19. i 20. stoljeća, nema potvrde. Moramo pretpostaviti da je došao u sukob s biskupom Milanijem. Naime, biskup Milani je, vjerojatno, uslijed Ivaniševićeva nastojanja imenovao njegova brata popa Jerolima za kanonika u Hvaru, ali su odmah protiv toga oštro ustali kanonici, naročito Franjo Jakša i Jakov Sibischini, pozivajući se na dekrete Senata iz 1490, 1543. i 1597. »che a forestieri et non nati nella predetta isola non siano permessi l' esercizio di canonicati medesimi«. Svakako jedno stoji da poslije ovog sukoba nema više nikakova spomena o Ivaniševićevom bratu Jerolimu.

Ivanišević je kasnije, nalazeći se na Braču, dva puta nastojao da bude izabran za opata u Poveljima. Prvi put, 1653, kad nije uspio, pa je poveo parnicu, ali se 1656. nagodio sa izabranim Nikolom Cerineom, izgleda za 600 dukata. God. 1657. sastavio je, kako je već spomenuto, poznati popis bračkog plemstva. Po drugi put se natjecao 1660. (poslije Cerineove smrti). Tada je bio jednoglasno izabran. Međutim, biskup Milani nije htio potvrditi Ivaniševićev izbor izgovarajući se da bi trebalo povaljske prihode dodijeliti novom sjemeništu u Hvaru. Ivanišević se žalio nadbiskupskom sudu u Splitu, pa je donesena odluka u Ivaniševićevu korist. Umro je 1665. kao povaljski opat. Kako se još ne može govoriti o Poveljima kao naselju, osim o nekim pastirskim porodicama i po kojemu pustinjaču, Ivanišević nije ni mogao živjeti u Poveljima, a nisu živjeli ni kasniji opati. Ipak je Ivanišević držao u Poveljima kapelana Luku Škarića.